

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI ZBOR

Raziskovalno-dokumentacijski sektor

Šubičeva ulica 4, 1000 Ljubljana

t: 01 478 94 26, f: 01 478 94 50, e: gp@dz-rs.si, www.dz-rs.si

PP - PRIMERJALNI PREGLED

UREDITEV VOŽNJE V NARAVNEM OKOLJU ALP

Pripravili:

mag. Mojca Pristavec Đogić

mag. Nina Zeilhofer

Številka naročila: 57/2011

Descriptor/Geslo: Naravno okolje/Physical environment, Vozilo/Vehicle

Datum: 10.10. 2011

Gradivo ne predstavlja uradnega mnenja Državnega zbora

1 UVOD

V gorskem okolju se turizem in z njim povezane dejavnosti hitro povečujejo in predstavljajo že več kot 20 % svetovnega turizma. To pomeni, da je po obsegu takoj za obmorskimi in otoškimi turizmom. Zato Organizacija združenih narodov v svojem okoljskem programu (*United Nations Environment Programme - UNEP*) opozarja, da je ključnega pomena oblikovati prakse trajnostnega razvoja izrabljanja gorskega okolja za turistične/rekreativne namene, s čimer bi lahko nadzorovali tako negativne kot pozitivne posledice gorskega turizma na okolje. Nujno je vzpostaviti sodelovanje vseh vpletenih (lokalnih skupnosti, organizatorjev dejavnosti, strokovnjakov s področja varovanja okolja, zakonodajalcev ipd). Za vse gore je značilno, da je njihovo okolje zelo raznoliko in občutljivo (vremenske razmere, različne prsti, vegetacija, živalstvo). Vsako območje pogosto vsebuje edinstveno paleto rastlinskih in živalskih vrst, ki so lahko endemične za določeno lokacijo.

S sodobnimi oblikami transporta so postala tudi oddaljena gorska območja dostopna večjemu številu obiskovalcev, a le majhen delež mest ima pomembnejšo turistično infrastrukturo. Na primer: v Alpah, kjer turizem že presega 100 milijonov obiskovalnih dni na leto, ima le 10 % skupnosti specializirano turistično infrastrukturo, ki posredno omogoča tudi nadzor nad dejavnostmi in možnost zmanjševanja negativnih vplivov na okolje. Turistične in športne aktivnosti pogosto vključujejo razvoj in intenzivno uporabo prog, poti in pobočij, z motornimi vozili, kolesi, smučmi ali s strani pešcev. Prisotnost obiskovalcev je običajno zgoščena na majhna območja, kar pomeni tudi večji hrup in odpadke. Negativni vplivi slabo upravljane turistične/športne dejavnosti vključujejo uničevanje vegetacije, erozijo tal, izginjanje redkih habitatov, spreminjanje pokrajine in tekočih voda, onesnaževanje zraka ter selitve divjih živali ali spremembe njihovega vedenja (UNEP, spletna stran).

V nalogi prikazujemo normativno ureditev vožnje v naravnem okolju Alp, in sicer: v Avstriji, Franciji, Italiji, Nemčiji in Švici. Podatke smo črpali iz virov dostopnih na svetovnem spletu, predvsem na spletnih straneh ministrstev ali agencij za okolje, veliko podatkov pa smo našli tudi na spletnih straneh Alpske konvencije, ki je bila ustanovljena kot odgovor na izzive, povezane s posledicami podnebnih sprememb, gospodarskega razvoja in vedno večjega prometa v Alpah. Vplivi na okolje in njihove posledice niso vezane na nacionalna ozemlja, ampak zadevajo celoten alpski lok. Cilj konvencije so regionalno usklajene strategije in ukrepi, ki imajo lahko kot taki večji in dolgotrajnejši učinek.

V našem primeru je pomemben Protokol Turizem, ki v 15. členu določa, da so pogodbenice zavezane k omejevanju izvajanja motoriziranih oblik športov v največjem možnem obsegu ali jih, če je potrebno, prepovedo, razen če pristojne oblasti ne predvidijo posebnih območij za ta namen. Naslednji člen pa državam pogodbenicam nalaga še, da v največjem možnem obsegu omejujejo pristajanje športnih zračnih plovil izven meja letališč ali jih, če je potrebno, prepovedo (Alpska konvencija-poročilo, spletna stran).

V procesu preverjanja skladnosti nacionalnih zakonodaj z določbami omenjenega protokola, je bilo letos objavljeno poročilo o urejanju uporabe motornih vozil na območju izvajanja alpske konvencije. Iz njega je razvidno, da je v Franciji in Sloveniji za varstvo narave pristojna država, v Italiji so to dežele in pokrajine, medtem ko so v Nemčiji in Avstriji za to pristojne posamezne zvezne dežele. Ugotovljeno je bilo, da v nobeni državi pogodbenici ne obstaja poseben zakon, ki bi pokrival samo to področje.

Pregled zakonodaje je pokazal, da na področju urejanja uporabe motornih vozil na splošno, ločimo predvsem tri kategorije prostora:

- javne ceste,

- za javnost zaprte ceste in območja izven cestnega omrežja (*off-road*),
- zavarovana območja.

Definicijo naravnega okolja smo za poenoten pristop k obdelavi podatkov povzeli iz predloga Zakona o vožnji z vozili v naravnem okolju in se glasi tako:

Naravno okolje zajema območje zunaj:

- območij naselij;
- območij, ki so z občinskimi prostorskimi akti, določena kot površine za rekreacijo in šport, in ki vključujejo rabo za namene vožnje z vozili na motorni pogon in s kolesi, v skladu s predpisi o načrtovanju prostora;
- objektov in omrežij gospodarske javne infrastrukture in območij rudarskih operacij, ki so določena v skladu s predpisi o načrtovanju prostora in o rudarstvu;
- javnih cest in nekategoriziranih cest, ki se uporabljajo za javni cestni promet, v skladu s predpisi, ki urejajo ceste (MOP 1, spletna stran).

2 PREGLED UREDITVE VOŽNJE V NARAVNEM OKOLJU ALP V IZBRANIH DRŽAVAH

2.1 Avstrija

2.1.1 Ureditev vožnje v naravnem okolju z motornimi vozili

Vožnja po javnih cestah je v Avstriji urejena tako z zveznim zakonom kot tudi z deželnimi zakoni. Pri tem se prvi zakon nanaša na zvezne ceste, deželni zakoni pa veljajo za vse ostale javne ceste. Vožnjo na območjih izven cest urejajo posamezne dežele v zakonih s področja varovanja narave in okolja.

Štajerska

Vožnjo motornih vozil v naravi ureja poseben zakon, t.i. Zakon o uporabi motornih vozil v naravi (*Geländefahrzeuggesetz*). Zakon ureja uporabo motornih vozil v naravnem okolju izven cest javnega prometa in izven tirnic. V 1. členu so definirana motorna vozila kot vsa vozila na motorni pogon (razen tirna vozila), ki so namenjena za vožnjo po terenu, vključno z motornimi sanmi. Ker so namenjena uporabi izven cest, se imenujejo tudi terenska vozila. Uporaba terenskih vozil je prepovedana (2. člen). Izjemoma je uporaba dovoljena (izjeme so podrobno podane v 2., 3. in 10. členu), npr. za potrebe kmetijstva ali gozdarstva, ribištva ali lova, za upravičence ali lastnike nepremičnin po poteh, ki vodijo na domove ali do kmečkih poslopij. Na zahtevo specializiranih podjetij za terenska vozila se uporaba lahko dovoljuje za poskusne vožnje, vendar pod pogojem, da se le-te opravijo na točno določenem območju. Med izjeme spada tudi uporaba prog za motorno športno dejavnost na osnovi deželnega Zakona o prireditvah (*Steiermärkischen Veranstaltungsgesetz*).

Salzburg

Dežela Salzburg prepoveduje promet z vozili izven območij, ki so namenjena prometu z vozili (*Salzburger Naturschutzgesetz* 1999, 27. člen, 2. odstavek). Izjemo predstavljajo prevozi za kmetijske potrebe.

Vožnja z motornimi sanmi je izven cest javnega prometa prepovedana z Zakonom o motornih sanah (*Motorschlittengesetz*, 2. člen). Možne izjeme za vožnjo s sanmi so definirane v 3. in 4. členu, in sicer:

- na zahtevo imetnika motornih sani lahko okrožni upravni organ v posameznih primerih, za obdobje največ treh let, dovoli izjeme od prepovedi iz 2. člena, če gre za:
 - a) uporabo motornih sani za gradnjo, popravilo, vzdrževanje, oskrbo in nadzor smučišč, smučarskih, sankarskih in tekaških prog, žičnic, vlečnic in ostalih naprav, če je to potrebno;
 - b) sani za upravljanje nepremičnin (za kmetijsko in gozdarsko uporabo, vključno s oskrbo prostoživečih živali, za komercialno uporabo, ter oskrbo gorskih koč), v kolikor je to potrebno.
- za testne vožnje sani, na predlog trgovca, ki jih je dovoljeno izvesti na smučiščih;
- za izjeme po prvi alineji se za sani dodeli številčna označba (ki jo je po 3 letih potrebno odstraniti).

Namen je omejiti prostorsko in časovno trajanje uporabe motornih sani ter onesnaževanje zraka in vode, moteči hrup in ogrožanje javne varnosti.

Koroška

Prepovedano je voziti in ustavljati vsa motorna vozila, tudi motorne sani in ostale vrste terenskih vozil, izven površin, ki so določena za promet. To pomeni, da je vožnja izven cest prepovedana tudi za terenska vozila (razen izjem, kot so npr. uporaba vozil za vzdrževanje smučarskih prog in pri organizaciji športnih prireditev). Ustavljanje vozil ob cestišču je dovoljeno (*Kärntner Naturschutzgesetz* 2002, 14. člen) (RIS, spletna stran).

Gornja Avstrija

Prepoved prometa je omejena samo na nekatera območja (območja nad 1.200 m nadmorske višine, šotišča, močvirja, mokrišča in suhe travnike) in za nekatere vrste vozil (dvokolesniki ali enosledna vozila). Prepoved ne velja za območja, ki so namenjena za treniranje ali za izvedbo kolesarskih prireditev ter prireditev z motornimi vozili (*Landesgesetz über die Erhaltung und Pflege der Natur*).

2.1.2 Ureditev vožnje z zračnimi plovili

Na zvezni ravni ureja pristajanje in vzletanje izven letališč Zvezni zakon o zračni plovbi (*Luftfahrtgesetz*).

Vožnja z zračnimi plovili je dokaj podrobno urejena na deželni ravni. Na celotnem območju Tirolske je prevoz potnikov s helikopterji za turistične namene izven območja letališč izrecno prepovedan. Nad 1.700 m nadmorske višine je potrebno za pristajanje in vzletanje (v okviru športnih in kulturnih prireditev, za promocijske namene ali za filmske posnetke) pridobiti posebno dovoljenje tudi izven zavarovanih območij.

V deželi Salzburg veljavna zakonodaja prepoveduje pristajanje in vzletanje jadralnih padalcev in zmajev na motorni pogon izven naseljenih območij.

Koroška ni izdala posebnih določb splošnega značaja za panoramske prelete ali za heliski¹, zato velja zvezni zakon za civilno letalstvo. Oblasti, pristojne za izdajanje dovoljenj, niso doslej še nikoli priznale značaja javnega interesa heliski-ju. V skladu z izvajanjem internih direktiv pa ne izdajajo niti dovoljenj za panoramske lete, ki bi v času med 1. decembrom in 31. marcem pristajali ali vzletali na več kot 900 m nadmorske višine. Dežela poleg tega namenja posebno varstvo alpskim območjem na večji nadmorski višini, to je visokogorskim območjem. Z izjemo nekaterih primerov s področja gozdarstva, oskrbovanja gorskih koč, ipd. so na teh območjih vzleti in pristanki izrecno prepovedani.

Dodatne prepovedi in omejitve so predvidene tudi v ustanovnih odlokih zavarovanih območij. Glede na to, da ni enotne zakonodaje, je potrebno preverjati vsak primer posebej.

¹ Smučanje (in bordanje) po neokrnjeni naravi, pri čemer se uporablja za dostop helikopter

Naravovarstveni zakon dežele Tirolske prepoveduje npr. vse vrste višjih akustičnih emisij na zavarovanih območjih, glede na poseben krajinski pomen le-teh (*Landschaftsschutzgebiete*) in glede na željo po ohranitvi območij miru (*Ruhegebiete*).

Izjeme so možne samo na območjih splošne zaščite oziroma zunanjih območjih (*Außenzonen*) v Narodnem parku Visoke Ture. Narodni park Visoke Ture je poseben primer, saj njegovo ozemlje spada pod dežele Koroško, Salzburško in Tirolsko ter je razdeljeno na območja z različno stopnjo zaščite. Medtem ko na svojem delu Tirolska na celotni površini parka prepoveduje pristanke, vzlete in uporabo motornih zrakoplovov pod 5.000 m višine letenja za športne, turistične in na splošno komercialne namene (*Tirolernationalpark Gesetz*), Koroška predvideva iste predpise samo na osrednjih območjih narodnega parka. Poleg tega prepoveduje uporabo jadralnih letal, jadralnih zmajev in padal (*Kärntner Nationalpark und Biosphärenparkgesetz*).

Na zunanjih območjih narodnega parka Visoke Ture dežela Salzburg predvideva možnost, da pristojna oblast dovoli uporabo motornih zrakoplovov in tudi helikopterjev pod 5.000 m višine letenja. Na osrednjih območjih narodnega parka pa dovoljenja za športne ali turistične namene ni mogoče pridobiti.

V deželi Gornji Avstriji je področje urejeno v ustanovnih aktih posameznih zavarovanih območij.

V deželah Spodnja Avstrija in Štajerska na deželni ravni ni zakonov za urejanje panoramskih letov in heliski-ja. V Spodnji Avstriji doslej še nikoli niso dovolili heliski-ja. Vloge za panoramske lete pretehtajo od primera do primera. Na nekaterih varovanih območjih na Štajerskem so prepovedani leti izpod 3.500 m višine. Predvidena pa je vrsta izjem.

V Avstriji je heliski dovoljen le še na določenih vrhovih v zvezni deželi Predarlška (Alpska konvencija-poročilo, spletna stran).

2.1.3 Ureditev vožnje v zavarovanih območjih

Varovanje območij posebnega ekološkega, okoljskega in krajinskega pomena zagotavlja vzdrževanje in ohranitev le-teh. Vožnjo in uporabo motornih vozil na teh območjih običajno urejajo zakoni ali ustanovitveni odloki območij samih. Vožnja z motornimi vozili je v glavnem prepovedana ali vsaj omejena (z izjemo uporabe motornih vozil za javne namene).

Avstrijske zvezne dežele so predvidele precejšnje omejitve in prepovedi za uporabo motornih vozil v odlokih, s katerimi so ustanovile naravne parke in zavarovana območja. Na primer, pravilnik upravljanja narodnega parka Gesäuse na Štajerskem prepoveduje motorno športno dejavnost, vključno z motokrosom in rallyem.

Na zavarovanih območjih in območjih, kjer velja omejitev hrupa na Tirolskem, so v glavnem prepovedani vsi posegi, ki povzročajo veliko zvočno onesnaženje, medtem ko je za uporabo motornih vozil potrebno posebno dovoljenje. Zakon predvideva isto prepoved tudi za naravne parke. Tirolski zakon o ustanovitvi nacionalnega parka Visoke Ture izrecno prepoveduje uporabo motornih vozil na celotnem območju. Izjema so le nekateri izredni primeri, ki jih dovoljuje zakon. Pomembno je izpostaviti, da so posegi, ki povzročajo izdatno onesnaženje, na zunanjih območjih dovoljeni le s predhodnim dovoljenjem, medtem ko so v osrčju parka strogo prepovedani.

Dežela Salzburg je na nekaterih zavarovanih območjih (naravnih rezervatih in zaščiteneh krajinskih parkih) prepovedala vsakršne dejavnosti, ki bi lahko imele škodljiv vpliv na okolje (*Salzburger Nationalparkgesetz*). Ti predpisi so oblikovani tako, da pokrivajo tudi prepoved vožnje motornih vozil. Na območjih zaščiteneh krajinskih parkov v deželi Salzburg je predvidena popolna prepoved uporabe motornih vozil na cestah in poteh, ki so opredeljene kot pešpoti oziroma niso izrecno namenjene motornemu

prometu. Tudi za parkiranje in ustavljanje izven le-teh je potrebno posebno dovoljenje. V naravnih parkih in na krajinsko zaščitene območjih, za katera veljajo omejitve, je predvidena splošna prepoved poseganja v okolje (Alpska konvencija-poročilo, spletna stran).

Kolesarjenje je v zavarovanih območjih prepovedano.

2.1.4 Ureditev vožnje v naravnem okolju s kolesi

V Avstriji vožnja s kolesi po gozdnih poteh in večini gorskih cest ni dovoljena. Splošna pravica do uporabe gozda za namene rekreacije je zapisana v Zakonu o gozdovih. Po zakonu je dovoljena vožnja po gozdu samo z dovoljenjem lastnikov (*Forstgesetz* 1975, 33. člen). Vožnja pa je dovoljena za določene namene (npr. reševanje, oskrba).

Vožnja izven poti npr. po poljih in travnikih ter drugih kmetijskih območjih in poteh je prepovedana z Zakonom o varstvu travnikov in polj (*Feldschutzgesetz*, 2. člen).

Lovski zakon prepoveduje dostop in vožnjo v področjih, kjer so zaščitene divje živali (*Jagdgesetz*, 102. člen).

V Avstriji vožnja s kolesi po gozdnih poteh in večini gorskih cest torej ni dovoljena, kot omenjeno, pa se lahko problematika ureja z dogovori z lastniki gozdov in cest.

Primer takega dogovora je Tirolski *Mountainbikemodell*. S t.i. *Tiroler Mountainbikemodell* je dežela Tirolska leta 1997 podprla možnost odpiranja kolesarskih poti s strani lastnikov. Tirolska ima več kot 5.600 km poti za gorsko kolesarjenje in 925 km kolesarsko-pohodnih poti. Na uradnih poteh za gorsko kolesarjenje je le-to izrecno dovoljeno in kolesarji so tu dobrodošli. Temelji modela so:

- dogovor med lastnikom poti in občino ali turističnim združenjem, po katerem se omogoči prosta pot za kolesarjenje (dogovor in obrazci so dostopni na spletu);
- dežela Tirolska podpira dogovorjene poti z plačilom v letnem znesku 0,10 € za tekoči meter poti;
- dežela Tirolska financira enotno označevanje kolesarskih poti (npr. po zahtevnosti poti);
- dežela Tirolska sklene za vse poti potrebna zavarovanja.

Model je podprt z internetno stranjo, ki vsebuje vse potrebne informacije in pripomočke kot so obrazci, dogovori, pravila (*Tiroler Mountainbikemodell*, spletna stran).

2.2 Francija

2.2.1 Ureditev vožnje v naravnem okolju z motornimi vozili

V Franciji je na podlagi Okoljskega zakonika (*Code de l'environnement*) prepovedana uporaba motornih vozil v naravnem okolju, ta določba pa velja na celotnem državnem ozemlju. Zakonik o okolju v členu L. 362-1 namreč določa, da je z namenom zaščite naravnih okolij vožnja z motornimi vozili izven javnih cest v pristojnosti države, departmajev ali občin, podeželskih poti in zasebnih cest, odprtih za motorni promet, prepovedana.²

² Določba se ne uporablja v primerih lastnikov ali njihovih upravičencev, ki vozijo ali imajo vozila, ki se v zasebne namene vozijo po zemljišču, katerega lastniki so omenjeni.

Akti posameznega regionalnega naravnega parka (uredbe o ustanovitvi naravnih parkov) pa vključujejo člene o določitvi pravil za promet z motornimi vozili na cestah in poteh na območju parka. Francoski Okoljski zakonik namreč v členu L. 332-3 predvideva tudi predpise o omejitvah ali prepovedi vožnje in ustavljanja. Predvidena je tudi absolutna prepoved dostopa na zavarovana območja, ne glede na sredstvo, ki ga obiskovalec uporablja.

Vožnja po območjih, cestah in poteh, ki so namenjeni javnemu prometu, je dovoljena za vse vrste vozil pod pogojem, da so registrirana. Javnemu prometu so namenjene vse javne in tudi podeželske ceste, ki so v lasti občin.

V skladu z določbami členov L. 2213-4 in L. 2215-3 Zakonika o lokalnih skupnostih (*Code général des collectivités territoriales*) lahko župan z obrazložitvenim sklepom prepove dostop vozil do določenih poti, delov poti ali območij, če obstaja verjetnost ogrožanja javnega miru, kakovosti zraka, z namenom varovanja živali ali rastlin, varstva naravnega okolja, kmetijstva, gozdarstva in turizma.

Na teh območjih lahko župan s sklepom določi posebne zahteve o pogojih vožnje in dostopa do nekaterih krajev in dovoljene ravni hrupa.

Prepoved iz omenjenih členov pa se ne uporablja za vozila, ki izvajajo naloge javne službe (reševalna vozila ipd.). Ob upoštevanju določb členov L. 2213-4 in L. 2215-3 Zakonika o lokalnih skupnostih prepoved ne velja za vozila namenjena za strokovne raziskave ter za dejavnosti povezane z upravljanjem ali vzdrževanjem naravnega okolja (Legifrance, spletna stran).

Tekmovalno ali rekreacijsko dejavnost avto-moto športov na javnih cestah in na območjih, kjer se ta dejavnost odvija občasno oziroma v okviru posameznih prireditev, ureja člen L362-3 Okoljskega zakonika. Uporaba zemljišč za motorizirane športe spada tudi pod določilo člena L. 421-2 Zakonika o prostorskem načrtovanju (*Code de l'Urbanisme*), ki navaja, da je v primeru aktivnosti, postavitve objektov in razvoja, ki vplivajo na rabo zemljišč in so navedeni na seznamu odloka Državnega sveta³ (*Conseil d'Etat*), treba predhodno pridobiti dovoljenje za razvoj (*Permis d'aménager*).⁴ Dovoljenje za izvajanje motoriziranih športnih dogodkov in tekmovanj izda prefekt v skladu s pogoji, določenimi z odlokom Državnega sveta.

Če velikost zemljišča presega 4 hektarje oziroma se nahaja znotraj območja Natura 2000,⁵ je potrebno za projekt predhodno pripraviti poročilo o vplivih na okolje.

Uporaba motornega vozila za prevoz na snegu v prostočasne namene je prepovedana, razen na odprtem zemljišču in pod posebnimi pogoji, ki jih določa Zakonik o prostorskem načrtovanju (Alpska konvencija-poročilo, spletna stran).

³ *Conseil d'État* svetuje vladi o vseh vprašanjih in problemih pravne ali upravne narave. Preverja predloge zakonov in podzakonskih predpisov, preden so ti predloženi Svetu ministrov (*Conseil des ministres*). Daje mnenje o pravni pravilnosti besedil, njihovi obliki in upravni smotrnosti. *Conseil d'État* vsako leto na predsednika republike naslovi poročilo, v katerem vladi predlaga zakonodajne in upravne reforme. Je najvišja stopnja upravne jurisdikcije, ki odloča v sporih med posamezniki in upravo (SVZ, spletna stran).

⁴ V primeru, da so izpolnjeni vsi varnostni pogoji in prireditev ustreza športnim pravilnikom, lahko prefekt dovoljenje potrdi za štiri leta

⁵ Natura 2000 je evropsko omrežje posebnih varstvenih območij, ki so jih določile države članice Evropske unije. Njen glavni cilj je ohranjanje biotske raznovrstnosti oz. zaščita živalskih in rastlinskih vrst ter habitatov, ki so redki ali pa so v Evropi že ogroženi (<http://www.natura2000.gov.si>).

2.2.2 Ureditev vožnje z zračnimi plovili

V gorskih območjih je izkrcavanje potnikov iz letal v prostočasne namene prepovedano, razen v primeru pristajalnih površin, katerih seznam določi upravni organ.

V ustanovnem aktu nacionalnega parka Mercantour je dodatno zapisano, da je preletavanje parka, nižje od 1000 m nad tlemi prepovedano, izjeme so le zrakoplovi, ki jih uporablja vojska, policija, civilna zaščita, gorska reševalna služba ipd. Poleg tega lahko izjeme z izdajo dovoljenja določi tudi uprava parka (na primer v gozdarske ali kmetijske namene) (Mercantour, spletna stran).

2.2.3 Ureditev vožnje v zavarovanih območjih

Okoljski zakonik torej ureja problematiko športnih aktivnosti na prostem, a omenja le motorna vozila. Zakon o narodnih parkih iz leta 2006 pa določa, da je gibanje motornih vozil prepovedano, razen če pot ni izrecno odprta za promet. Za druge vrste vozil pa veljajo predpisi, ki jih oblikujejo uprave narodnih parkov.

Nacionalni parki se delijo na dvoje območij:

- osrednji del parka (*Le cœur du parc*), ki je podvržen posebno strogim predpisom, katerih namen je ohranitev prvotnega okolja in omejevanje javnega dostopa;
- obrobni del parka (*L'aire d'adhésion*) je območje okrog osrednjega dela, ki se ga določi z aktom o ustanovitvi parka. Akt se oblikuje tako, da omogoča optimalno razmerje med ekološko kontinuiteto, trajnostnim razvojem in možnostjo bivanja znotraj parka (MEDTL, spletna stran).

V nacionalnem parku Mercantour, ki je za našo nalogo zaradi svoje lege še posebej relevanten, je prepovedan ves promet in parkiranje vozil, razen če to odobri uprava parka. Ta prepoved sicer ne velja za:

- vozila uporabnikov kmetijskih, pašnih in gozdnih površin ter za prebivalce, ki morajo imeti omogočen dostop do doma;
- vozila, potrebna za upravljanje občinskih nepremičnin;
- vozila policije in žandarmerije odgovorne za zagotavljanje varnost ljudi in premoženja;
- vozila za pomoč in reševanje;
- vojaška vozila za potrebe usposabljanja vojaških enot.

V nadaljevanju 40. člena akt o ustanovitvi parka navaja tudi konkretne predele parka, kjer je vožnja dovoljena (na primer do posebej urejenih parkirišč in podobno) (Mercantour, spletna stran).

2.2.4 Ureditev vožnje v naravnem okolju s kolesi

V nacionalnem parku Mercantour (*Parc national du Mercantour*), ki leži na območju Alp, so se v aprilu letošnjega leta sestali vodstvo parka, Zveza gorskih kolesarjev (MBF) in organizacije Eco-trails na temo možnosti vožnje z gorskimi kolesi v tem parku. Odlok iz leta 1995 je namreč prepovedal uporabo koles v osrednjem delu parka, saj lahko povzročajo erozijo in motijo divje živali. Na srečanju je bilo izpostavljeno, da niso seznanjeni z relevantnimi raziskavami, ki bi ugotovile dejanski vpliv gorskega kolesarjenja na okolje, in ki bi lahko predstavljale podlago za ukrepanje v eno ali drugo smer. Vsi na srečanju so se strinjali, da bi bilo treba opraviti raziskavo na lokalni ravni v konkretnem okolju parka, kar pa bi pomenilo veliko časovno in finančno obremenitev za vse vpletene strani.

Predstavniki gorskih kolesarjev so izpostavili tudi problem prehajanja meje z italijanske strani (kjer je kolesarjenje dovoljeno), ki na francoski strani meji na osrednji del parka, kjer je kolesarjenje prepovedano.

Tudi na obrobem delu parka so prepovedane športne prireditve in je prostor namenjen le rekreativni uporabi (MBF, spletna stran).

2.3 Italija

2.3.1 Ureditev vožnje v naravnem okolju z motornimi vozili

Italijanska nacionalna zakonodaja nima posebnih zakonov, ki bi urejali vožnjo motornih vozil v naravnem okolju, obstaja pa predlog zakona,⁶ ki naj bi v bodoče urejal problematiko vožnje motornih vozil po cestah z naravno podlago in izven njih. Na poziv italijanske motociklistične zveze predlog zakona dopušča terensko vožnjo, ki mora uživati iste pravice kot ostali športi, vendar pod pogojem, da je zagotovljeno spoštovanje narave in ostalih uporabnikov naravnega okolja. Predlog zakona ločuje med cestnimi in terenskimi vozili. Slednja se bodo lahko v naravi vozila le pod določenimi pogoji. Posebej bo urejena vožnja terenskih vozil (avtomobilov in motorjev) po cestah z naravno podlago; le-te bodo deljene na kolesnice in steze za selitev živine (kjer ne bo dovoljena vožnja večjih vozil) in na gorske steze in steze (kjer se bodo lahko vozila le motorna kolesa in motorji). V predlogu zakona je zapisano tudi, da motorna vozila ne smejo voziti po cestah z naravno podlago, če to povzroča trajne spremembe na vozišču (Senat, spletna stran).

Razen v izjemnih primerih je vožnja in ustavljanje izven cest prepovedana. Če to dovoli lastnik zemljišča, je to dovoljeno, a le v primeru, če zemljišče ne spada pod zaščitena območja, ki so bila določena z deželnimi zakoni, oziroma da ne gre za območja z omejitvami (Alpska konvencija-poročilo, spletna stran).

Uredba o motornih saneh in vozilih za pripravo prog ter vožnja izven cest (*Regolamento sulle slitte a motore, sui veicoli per la preparazione delle piste e sulla circolazione fuori strada* - 2008) vključuje pravila glede gibanja vozil z gosenicami za vožnjo po snegu (motorne sani in vozila za pripravo prog) in na poteh, ki so neprimerne ali pa niso jasno namenjene njim na ozemlju celotne Italije.

Vožnja po zasneženih poteh je z omenjenimi vozili dovoljena le pod naslednjimi pogoji:

- če je to potrebno zaradi dostopa do stanovanjske nepremičnine;
- če je vozilo tehnično brezhibno in registrirano (prijavljeno v promet);
- če ime voznik ustrezno dovoljenje.

Izjeme so dovoljene, če:

- gre za vožnjo v sklopu javne službe in njenih dejavnosti;
- je vožnja povezana s kmetijstvom, gozdarstvom, alpinizmom ter nadzorom in upravljanjem lova in ribolova;
- gre za vožnjo za pripravo prog za alpsko smučanje, teka na smučeh ali pohodniških poti, kot tudi drugih aktivnosti za vzdrževanje zimskih letovišč.

V primeru utemeljenih razlogov se izjeme določijo tudi po posvetovanju s pristojnimi službami Ministrstva za okolje. Posebne določbe pa veljajo tudi za na primer gibanja vojaških vozil in vozil civilne zaščite.

Tretje poglavje omenjene uredbe govori o vožnji izven cest, namenjenih za vozila. V osnovi je vožnja z motornimi vozili po takih poteh prepovedana. Izjema so zopet vožnje

⁶ *Disegno di Legge: Disciplina della circolazione motorizzata su strade a fondo naturale e fuoristrada.*

namenjene izvajanju storitev javnih služb in vožnje vezane na kmetijstvo, gozdarstvo, alpinizem, gradnjo in upravljanje ter nadzorovanje lova in ribolova.

Poleg tega pa lahko Državni svet⁷ (*Consiglio di Stato*) po posvetovanju s prizadetimi občinami določi območja rezervirana za moto-šport (*off-road*), pri čemer je treba upoštevati potrebe po varstvu okolja, narave, varnosti in javnega miru. Izjeme veljajo tudi ob upoštevanju prej omenjenih določb (Senato, spletna stran).

2.3.2 Ureditev vožnje z zračnimi plovili

V Italiji za pristajanje zrakoplovov izven letališč in aviodromov načeloma ni potrebno posebno dovoljenje, je pa treba obvestiti pristojne oblasti. Zakon o zavarovanih območjih (*Legge quadro sulle aree protette*) znotraj nacionalnih in regionalnih zavarovanih območij dovoljuje lete zrakoplovov le po pridobitvi posebnega dovoljenja. V vsakem primeru pa so prepovedani leti izpod 500 m višine (obstajajo pobude za zaostritev pogoja na 700 m) in pristajanje turističnih, športnih in rekreacijskih zrakoplovov ter helikopterjev nad 1500 m nadmorske višine. Na območjih posebnega varstva v odprtih alpskih okoljih se dejavnost heliski-ja obravnava v okviru Enotnih minimalnih kriterijev za določitev ohranitvenih ukrepov na območjih posebnega varstva. Tako na primer na območju parka Dolomiti d'Ampezzo velja prepoved nizkih preletov in pristajanja zrakoplovov ter opravljanja dejavnosti heliski. Heliski na nevarovanih območjih se dovoljuje in izvaja predvsem v dolini Aoste, medtem ko je ta dejavnost od leta 1996 dalje povsem prepovedana v avtonomnih pokrajinah Trento in Bolzano (Alpska konvencija-poročilo, spletna stran).

Sicer pa so v Italiji veljavni predpisi in ukrepi na državni in deželni ravni ter za posamezna zavarovana območja, različni.

V deželi Piemont, na primer, Predpis za ohranjanje naravne dediščine in krajinskih vrednot (*Norme per la conservazione del patrimonio naturale e dell'assetto ambientale*) prepoveduje vožnjo z motornimi vozili izven cest, planinskih poti in mulatijer. Prepoved velja tudi za smučišča in gozdne poti, ki so označene v skladu z deželnim zakonom 27/1981. Občine v sodelovanju z lokalnimi skupnostmi lahko določijo območja za turistične in športne dejavnosti, enako pa lahko prepovedo vožnjo z motornimi vozili znotraj svojega območja, če je to z namenom varstva okolja.

Prepovedano je tudi parkirati vozila na travnikih, na območju gozdov in na kmetijskih zemljiščih. Prepoved ne velja za vozila, ki so namenjena izvajanju dejavnosti kmetijstva in gozdarstva, urejanja smučišč, hudournikov, izvajanja službe prve pomoči, nadzora nad požarno varnostjo gozdov, skrbi za javno varnost in za vozila javnega prometa.

Motorne sani, štrikolesnike in podobna vozila je v zimskem obdobju dovoljeno uporabljati le na območjih ali trasah, ki jih določijo občine, ne pa na smučiščih. Izjema je uporaba teh vozil za nudenje pomoči, izvajanje nadzora, za občinsko, državno in gozdno policijo ter za uslužbence občine pri opravljanju njihovih storitev ter za osebe, zaposlene pri žičnicah.

Dovoljenje za uporabo motornih sani in podobnih vozil izda občina tudi prebivalcem s stalnim bivališčem v občini, lastnikom in upravljavcem in oskrbnikom nepremičnin, ki niso dostopni po javnih cestah ter osebam, ki izvajajo dejavnost transporta za potrebe teh nepremičnin. Če take trase prečkajo smučišča, dovoljenje izda občina po usklajevanju z upraviteljem smučišča in izključno v urah, ko smučišče ne deluje (MOP 2, spletna stran).

V deželi Aosta je na podlagi policijske Uredbe o vožnji motornih vozil na območju dežele (*Regolamento di polizia per la circolazione dei veicoli a motore sul territorio*

⁷ Najvišji posvetovalni organ, pristojen tudi za varstvo [pravic](#) in [zakonitih interesov](#) posameznikov pred javno upravo.

della Regione) prepovedano voziti in parkirati izven javnih cest ter dovoznih cest do javnih površin in športnih zgradb. Izjema velja za lastnike in najemnike zemljišč ter za vožnje zaradi bivanja, dela ali storitev. Za druge izjeme je potrebno dovoljenje, ki je časovno omejeno in pogojeno z relacijo in namenom vožnje. Za izvajanje športnih dejavnosti lahko deželni svet določi za to namenjena območja (MOP 2, spletna stran).

2.3.3 Ureditev vožnje v zavarovanih območjih

Tudi v Italiji pa obstajajo predpisi, ki urejajo problematiko prometa v posameznem naravnem parku.

V naravnem parku Mont-Avic so v načrtu upravljanja s prostorom (*Piano di Gestione Territoriale*) zapisali:

- treba se je držati utrjenih poti;
- uporaba vozil na motorni pogon ali čolnov je prepovedana;
- gorska kolesa, konji in mule so dovoljeni le na naslednjih izletniških poteh: Veulla-Serva Desot in Covarey-Lac de Leser-Col du Lac Blanc;
- z izjemo alpskih taborov je nad 2500 metri nadmorske višine kampiranje prepovedano;
- nabiranje ali namerno uničevanje rastlin, gliv ali lišajev je prepovedano. Izjeme so lastniki zemljišč in aktivnosti v okviru kmetijske dejavnosti;
- ubijanje, lovljenje ali namerno poškodovanje vseh živalskih vrst je prepovedano. Izjeme so obrambni ukrepi proti parazitom in posebej urejena ribolovna dejavnost... (Montavic, spletna stran).

Tudi na območju parka Dolomiti d'Ampezzo (*Il Parco Naturale delle Dolomiti d'Ampezzo*) ni dovoljena uporaba motornih vozil, z izjemo vozil, ki se uporabljajo za gozdarsko in živinorejsko dejavnost, za reševalne službe in za dobavo gorskim kočam (Alpska konvencija-poročilo, spletna stran).

V naravnem parku Alta Valsesia (*Parco Naturale Alta Valsesia*), ki je najvišje zavarovano območje v Evropi, pravilnik določa, da se utrjenih poti ne sme zapuščati in prepoveduje (samo) uporabo terenskih vozil (Alpska konvencija-poročilo, spletna stran).

V naravnem parku Adamello Brenta (*Il Parco Naturale Adamello Brenta*) predpisi omejujejo (ne prepovedujejo v celoti) uporabo zasebnih vozil. Uprava parka je uredila parkiranje in uvedla posebno progo z mini avtobusi. S tem želijo zmanjšati škodljiv vpliv prometa na okolje v največji možni meri (Alpska konvencija-poročilo, spletna stran).

V naravnem parku Gran Paradiso je vožnja z motornimi vozili, vključno s sanmi, izven cest prepovedana. Prepoved vključuje tudi gozdne ceste, mulatijere in pohodne poti. Izjema velja pri vožnjah za potrebe izvajanja dejavnosti kmetijstva in gozdarstva, za kar pa je potrebno pridobiti posebno dovoljenje (MOP 2, spletna stran).

2.3.4 Ureditev vožnje v naravnem okolju s kolesi⁸

Posebne predpisa, ki bi posebej urejal uporabo koles v naravnem okolju na nacionalni ravni nismo zasledili, posamezne dežele pa to urejajo vsaka po svoje.

Dežela Furlanija-Juljska krajina (Friuli Venezia Giulia)

Kolesarjenje je omenjeno le v posameznih določbah predpisov o naravnih parkih (na glavne poti in poti, ki so označene za kolesarjenje - npr. *Parco naturale regionale delle*

⁸ Povzeto po spletni strani Komisije za turno kolesarstvo pri Planinski zvezi Slovenije. (KTK, <http://ktk.pzs.si/index.php?id=64>).

Prealpi Giulie, Riserva naturale regionale della Val Rosandra ...). Prav tako kolesarjenje ni omenjeno v 71. členu Pravilnika o gozdnih virih (*Norme in materia di risorse forestali*), ki sicer prepoveduje vožnjo in ustavljanje.

Dežela Veneto

Kolesarjenje je z zakonom dovoljeno na gozdno-pašnih poteh (sem spadajo med drugim tudi pohodne poti, mulatijere in gozdne vleke), razen po travnikih, pašnikih, smučiščih in planinskih poteh. Športne prireditve v naravi mora odobriti lokalna oblast ob soglasju z regionalnim organom, pristojnim za gozdove.

Dežela Trentino - Alto Adige

Avtonomna Provinca Trento (kolesarski center Riva di Garda)

Lahko se kolesari po poteh, ki so širše od razdalje med sprednjo in zadnjo pesto in/ali ki imajo naklon manjši od 20 %.

Avtonomna Provinca Bolzano (Alto-Adige /Südtirol)

Kolesarjenje v naravnem okolju ni splošno prepovedano z zakonom. Prepovedano je le tam, kjer je to izrecno označeno (naravni parki, zaščitena vodna območja ...).

2.4 Nemčija

2.4.1 Ureditev vožnje v naravnem okolju z motornimi vozili

V Nemčiji je 1. marca 2010 stopil v veljavo Zvezni zakon o varovanju narave (*Gesetz über Naturschutz und Landschaftspflege Bundesnaturschutzgesetz - BNatSchG*), po katerem velja zakonodaja o varovanju narave za vso državo. Le-ta predstavlja nov zakonski okvir in večina dežel namerava uskladiti svojo naravovarstveno zakonodajo najkasneje v letu 2011 (GII 1, spletna stran).

Zvezni zakon o varovanju narave tako vsebuje člen, ki opredeljuje splošno pravico dostopa do narave (59. člen), in sicer:

- pravico do prostega dostopa v naravno okolje po cestah in poteh, kot tudi po neobdelanih površinah, za namene rekreacije imajo vsi;
- pravico dostopa do gozda ureja Zvezni zakon o gozdu (*Bundeswaldgesetz*) in deželni zakoni o gozdu ter drugo deželno pravo.

Zvezni zakon o varovanju narave dovoljuje prost dostop v naravno okolje, Zvezni zakon o gozdu pa lahko v nekaterih primerih omejuje pravico do dostopa v gozd, posebno iz okoljevarstvenih razlogov (14. člen, 2. odstavek) (GII 2. spletna stran).

Dostop do javnih cest je prost za vse udeležence v prometu z izjemo primerov, ko je prepovedan ali omejen na varovanih območjih.⁹

2.4.2 Ureditev vožnje z zračnimi plovili

V Nemčiji nimajo posebnih predpisov, ki bi se nanašali na letalski promet v hribovitih predelih države, niti posebej za Alpe. V skladu z zveznim Zakonom o letalskem prometu (*Luftverkehrsgesetz*) so leti v glavnem dovoljeni tudi na območju Alp.

Lokalne vlade, kot na primer oblast Zgornje Bavarske, pa si vendarle prizadevajo, da bi zračni promet v Alpah omejile. Zaradi tega so pogoji za nizke lete ter vzlete in

⁹ Registracija in dostop motornih vozil na javne ceste v Nemčiji sta urejena s *Straßenverkehrs-Zulassungs-Ordnung* in *Fahrzeug-Zulassungsverordnung*.

pristajanja zrakoplovov izven letališč precej strogi. Načeloma panoramski leti, niti leti za heliski, niso dovoljeni.

Splošno dovoljenje iz istih razlogov velja samo za letenje helikopterjev, ko izvajajo določene dejavnosti, medtem ko izključuje lete za druge namene. Oblasti lahko, ko preverijo ustreznost, izdajo dovoljenje za posamezne lete.

2.4.3 Ureditev vožnje v zavarovanih območjih

V Nemčiji je 14 nacionalnih parkov, ki imajo svoje predpise, ki urejajo tudi gibanje v nacionalnih parkih.

Gibanje izven poti ni dovoljeno v območjih, kjer se hranijo divje živali. Kadar se divje živali preplašijo, zapustijo svoja prehranjevalna področja in povzročajo škodo drugje (npr. na drevesih). Posebno je potrebno paziti na živali pozimi (DIMB, spletna stran).

Za vožnjo z motornimi vozili v zavarovanih območjih je potrebno pridobiti posebno dovoljenje (glej Bavarska).

2.4.4 Ureditev vožnje v naravnem okolju s kolesi

Določene oblike dostopa (kolo, gorsko kolo) so urejene v Zakonu o gozdu (*Bundeswaldgesetz*) in v deželnih zakonih o varovanju narave.

Zvezni zakon o gozdu (*Bundeswaldgesetz*) v 14. členu določa, da je vožnja s kolesi (ter z invalidskimi vozički in jahanje) dovoljena po cestah in poteh. Vsa ostala pravila določajo posamezne zvezne dežele.

Vožnja s kolesi je dovoljena po cestah in poteh (tudi privatnih) v gozdovih, po poljih in travnikih v vseh zveznih deželah (izjema so polja in travniki ter poti v Hessen in Porenje-Pfalška).

Mnoge organizacije s pravili skrbijo za urejanje vožnje kolesarjev s pravili. Ta pravila vključujejo tudi prepoved vožnje izven poti (Ratgeber Freizeit und Natur, spletna stran).

Tabela 1: Regionalna ureditev vožnje s kolesi po cestah in poteh v posameznih zveznih deželah¹⁰

Dežela	Območje: Polja/Livade/Travniki	Območje: Gozd
Baden-Württemberg	na določenih poteh	na poteh širših od 2 metrov
Bavarska	na določenih poteh	na vseh cestah in poteh, razen tam kjer je to izrecno prepovedano
Berlin	na cestah in poteh	na cestah in poteh
Brandenburg	na cestah in poteh	na cestah in poteh
Bremen	na cestah in določenih poteh	na določenih poteh
Hamburg	na vseh poteh	na cestah in poteh
Hessen	zakonski predpisi ne urejajo kolesarjenja – le »premikanje; kolesarjenje se tolerira, dokler ni nevarnosti konfliktov	na utrjenih poteh (v suhih razmerah dovoljene »enoslednice«)
Mecklenburg - Predpomorjanska	na cestah in poteh	na cestah in poteh
Severno Porenje – Vestfalija	na cestah in poteh	na cestah in utrjenih poteh (pomeni: vse leto prevozno)

¹⁰ Opozoriti velja, da so v letu 2011 v teku spremembe deželnih naravovarstvenih zakonodaj in so zato možne spremembe ureditve v posameznih zveznih deželah

		z vozilom, širina 3 metre)
Spodnja Saška	na javnih cestah in poteh	na javnih cestah in označenih poteh (kolesarske, pohodniške, rekreativne poti, kolovozi)
Porenje-Pfalška	zakonski predpisi ne urejajo kolesarjenja – le »premikanje; kolesarjenje se tolerira, dokler ni nevarnosti konfliktov	na cestah in poteh (opomba: kot poti se ne štejejo pešpoti)
Posarje	na določenih poteh	na cestah in poteh
Saška	na določenih poteh	na cestah in poteh, ne na pešpoteh
Saška-Anhalt	na določenih poteh	ni regulacije
Schleswig-Holstein	na poteh	na gozdnih poteh
Turingija	na cestah in poteh	na cestah in utrjenih poteh

Vir: DIMB, spletna stran.

Bavarska

Bavarska naravovarstvena ureditev vsebuje dva zakona, ki urejata vožnjo v naravnem okolju, in sicer Bavarski naravovarstveni zakon (*Gesetz über den Schutz der Natur, die Pflege der Landschaft und die Erholung in der freien Natur Bayerisches Naturschutzgesetz*), ki je bil sprejet v februarju 2011 ter Bavarski zakon za varstvo pred emisijami (*Immissionsschutzgesetz*) (Gesetze Bayern, spletna stran). Poleg teh je v veljavi še Bavarski zakon o gozdu (*Waldgesetz für Bayern*). Bavarski zakon o cestah in poteh opredeljuje javne ceste, ki so namenjene javnemu prometu (*Bayerisches Straßen und Wegegesetz*) (Juris, spletna stran).

V osnovi ima vsakdo pravico do rekreacije v naravnem okolju (Bavarska ustava, 141. člen, 3. odstavek). Uresničevanje te pravice je zagotovljeno tudi v Bavarskem zakonu o gozdovih (13. člen) in Bavarskem zakonu o varstvu narave (26. člen).

Naravovarstveni organi lahko z odlokom ali posamično ureditvijo omejijo ali prepovejo dostop in rekreacijo na nekaterih področjih naravnega okolja, kadar je to potrebno iz naravovarstvenih razlogov, razlogov urejanja krajine ali drugih nujnih razlogov (Bavarski zakon o varovanju narave, 31. člen).

Bavarski zakon o varstvu narave določa, da je vožnja po neustreznih poteh in izven poti prepovedana in se lahko kaznuje z denarno kaznijo (Gesetze Bayern, spletna stran).

Ureditev vožnje z motornimi vozili v naravnem okolju

Na Bavarskem velja Bavarski zakon za varstvo pred emisijami (*Immissionsschutzgesetz*), ki za uporabo motornih vozil predvideva določene omejitve. Po tem zakonu velja splošna prepoved nepotrebnega puščanja prižganih motorjev, ki proizvajajo akustične ali zračne emisije (12. člen, 1. odstavek, št. 1). Iz tega člena izhaja tudi obveza ugasniti motor pred zaprtimi železniškimi prehodi. Prepovedano je:

- po nepotrebnem puščati prižgana motorna kolesa (1. odstavek, št. 1);
- uporaba motornih vozil za vožnjo po zasneženih površinah, posebno motornih sani (1. odstavek, št. 2);
- puščanje prižganih motornih koles v naravnem okolju, kadar to ni potrebno (1. odstavek, št. 3).

Pojem potrebnosti je odvisen od primera. Motorna športna dejavnost ni brezpogojno opredeljena kot nepotrebna.

Upošteevajoč varnost in javni red ter varovanje pred akustičnim onesnaženjem lahko okrožne oblasti (*Kreisverwaltungen*) dovolijo izjeme. Izjeme od splošne prepovedi so posebni primeri (gorska reševalna služba, upravljavci smučarskih naprav ipd.). Za vožnjo (ki ni nujno potrebna) in parkiranje motornih vozil v območju naravnega okolja (in na privatnih poteh), ki ni odprto za javni promet (izjema so invalidski vozički) je predvidena globa (Bavarski zakon o varovanju narave, 57. člen, 4. odstavek).

Vožnja s kolesi v naravnem okolju

Vožnja s kolesi je z okoljevarstvenega vidika ustrezna alternativa vožnji z motornimi vozili. Skrb je namenjena ureditvi vožnje s kolesi na način, da sama po sebi čim manj obremenjuje okolje. Normativno to ureja Bavarski zakon o varovanju narave:

- vožnja s kolesom je dovoljena na cestah in poteh in zasebnih cestah in poteh (Bavarski zakon o varovanju narave, 28. člen);
- vsakdo lahko hodi po privatnih poteh v naravi in če so za to primerne, tudi jaha in se vozi z vozili brez motorja in invalidskimi vozički (Bavarski zakon o varovanju narave, 30. člen, 2. odstavek in Bavarski zakon o gozdu, 13. člen, 3. odstavek).

Poleg zakona velja na Bavarskem t.i. Dogovor o gorskem kolesarjenju (*Die Mountainbike-Vereinbarung in Bayern*), ki so ga leta 2000 sklenili z bavarsko deželno vlado Zveza nemških kolesarskih klubov, Nemška iniciativa Mountain Bike, Zveza nemških kolesarjev, Nemško alpsko združenje, Bavarsko združenje kolesarskega športa in Deželno združenje nemških gorskih in pohodniških društev. Cilj tega dogovora je določiti okvir za naravi prijazno kolesarjenje z gorskimi kolesi, predstaviti pogoje za gorsko kolesarjenje v naravi, zmanjšati morebitne konflikte med gorskimi kolesarji in drugimi uporabniki narave na minimum ter spodbujati sožitje med skupinami ljudi, ki preživljajo svoj prosti čas v naravi (MTB, spletna stran).

Na splošno vožnja s kolesi (tudi gorskimi kolesi) ni dovoljena znotraj gozda, med drevesi. Za vožnjo s kolesi so po mnenju Bavarske gozdne uprave neprimerne poti:

- po katerih lahko kolesarjenje povzroči škodo ali motenje naravnega okolja;
- ki jih pogosto uporabljajo pešci in niso zadosti široke;
- na katerih se opravljajo gozdna dela in so zato lahko neprevozne;
- poti, pešpoti in steze ter učne poti;
- dostopne poti med drevesnimi nasadi.

V posebnih primerih je lahko rekreativna dejavnost na zasebnih cestah na podeželju omejena na podlagi posameznih odredb in predpisov (Bavarski zakon o varovanju narave, 31. člen, 1. odstavek) ali predpisov o zaščitenih območjih (na primer naravni rezervati, rezervati za divje živali) na določene poti ali pa je dovoljena le ob določenem času. Ali taka pravila obstajajo, je možno poizvedeti na pristojnih lokalnih uradih (*Das Bayerische Staatsministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten*).

Zavarovana območja

Zaščiteni področja in naravni parki so na Bavarskem urejeni z odloki, na primer Odlok o naravnem parku Steigerwald (*Verordnung über den Naturpark Steigerwald*) ali Odlok o naravnem parku Altmühltal (*Verordnung über den Naturpark Altmühltal*).

Kdor namerava voziti s kakršnimkoli motornim vozilom izven cest, poti in krajev, ali ga ustaviti oz. parkirati, mora vnaprej pridobiti dovoljenje. Izjema je dovoljena, kadar gre za gozdarsko ali kmetijsko dejavnost (7. člen, Odlok o naravnem parku Steigerwald) Dovoljenje je potrebno pridobiti tudi za vožnjo po nekaterih vodah (Odlok o naravnem parku Altmühltal) (*Gesetze Bayern in Forst Bayern*, spletna stran).

2.5 Švica

2.5.1 Ureditev vožnje v naravnem okolju z motornimi vozili

Tudi v Švici je vsem zagotovljena pravica prostega dostopa do gozda (Civilni zakonik, 699. člen). Zvezni zakon o gozdovih pa daje kantonom pravico, da v določenih primerih omejijo dostop v določene predele gozda in da za velike prireditve v gozdu dajo dovoljenje (14. člen). (Admin.ch 1, spletna stran).

Zakonodaja o javnem prometu ne predvideva posebnih predpisov za omejevanje dostopa na naravna območja. Na osnovi Zveznega zakona o cestnem prometu je lahko popolnoma ali občasno prepovedana vožnja motornih vozil in koles na cestah, ki niso namenjene glavnemu tranzitnemu prometu. Druge omejitve ali predpisi so lahko predvideni, če je npr. potrebno zagotoviti varnost prebivalcev ali drugih subjektov, izpostavljenih zvočnemu ali zračnemu onesnaženju. Čeprav ostajajo za izdajanje potrebnih izvršilnih odločb in imenovanj pristojne zvezne oblasti, so kantoni pristojni za sprejemanje ukrepov, ki zagotavljajo izvajanje Zakona o cestnem prometu, ter za določitev pristojnosti kantonskih oblasti. Poleg tega so kantoni pristojni tudi za izdajanje dodatnih predpisov o cestnem prometu, ki se ne nanašajo na motorna vozila, kolesa in tramvaje (106. člen Zveznega zakona o cestnem prometu).

Na zvezni ravni, razen ureditve, ki pokriva področje gozdnih površin, ni ureditve za vožnjo z motornimi vozili v naravi oz. na terenu (izven cest in poti). Tudi v zvezni naravovarstveni zakonodaji ni govora o vožnji izven prometnih površin.

Vožnja z motornimi vozili po cestah in poteh v gozdu ni dovoljena. To velja za vso Švico.

Vožnja z motornimi vozili v gozdu in po gozdnih poteh je dovoljena le za namene gozdarjenja (Zakon o gozdu, 15. člen).

V skladu z Zveznim zakonom o gozdu, posebej s 15. členom, je bil izdan Odlok o gozdovih, kjer 13. člen določa, da je vožnja z motornimi vozili dovoljena le za določene namene: za reševanje, policijske kontrole, vojaške vaje, posege varovanja pred naravnimi nesrečami in vzdrževanja telekomunikacijskih mrež. Vožnja po gozdu z motornimi vozili je dovoljena le, če je to nujno potrebno za izvršitev omenjenih izjem. Prepovedane so prireditve z motornimi vozili na gozdnih poteh in v gozdovih na splošno (Zvezni zakon o gozdu, 13. člen).

Kantoni lahko dovolijo uporabo gozdnih cest za druge namene, vendar samo v primeru, če ti ne ogrožajo varovanja gozdov ali drugih javnih interesov. Mnogi kantoni so tako dovolili dodatne izjeme za vožnjo po gozdnih cestah, kot so npr.: lov, kmetijstvo, vzdrževanje gozdov, voda in oskrbovalnih naprav, dovoljene prireditve, uporaba lastnikom ipd. (*Off-road Verkher*).

Kantoni morajo poskrbeti za ustrezne oznake cest in poti (15. člen). Glede na splošno prepoved (vožnje z motornimi vozili po gozdnih poteh) pa velja le-ta tudi, kjer ni oznak.

Vožnja z motornimi vozili po pešpoteh je jasno urejena v Zakonu o cestnem prometu (*Strassenverkehrsgesetz*): po poteh, ki niso primerne ali namenjene za vožnjo z motornimi vozili (in kolesi) le-ta ne smejo voziti.

Določeni kantoni so uzakonili nekatere nadaljnje prepovedi uporabe motornih vozil izven cest.

Kanton Aargau tako ureja uporabo motornih vozil izven cest v zakonu (*Gesetz über den Vollzug des Strassenverkehrsrechtes*), kjer določa, da je za uporabo motornih vozil in motornih koles izven javnih cest v športne in zabavne namene potrebno dovoljenje upravnega organa (*Gesetzessammlungen*, spletna stran).

Kanton Bern ureja promet v naravi z zakonom (*Strassenverkehrsgesetz in Strassenverkehrsverordnung*), po katerem je uporaba motornih vozil izven javnih cest načeloma prepovedana (Staatskanzlei, spletna stran).

Kanton Freiburg ureja promet izven cest v odloku (*Beschluss vom 16. August 1988 über die Benützung von Motorfahrzeugen ausserhalb der Strassen*) po katerem je uporaba motornih vozil izven javnih cest načeloma prepovedana (Staatsrat Freiburg, spletna stran).

V *kantonu Glarus* je vožnja z motornimi vozili po kmetijskih zemljiščih strogo prepovedana z zakonom (*Gesetz über die Verwendung von Motorfahrzeugen ausserhalb der öffentlichen Strassen und Wege*). Izjema so službeni nameni. Možno je pridobiti pisno dovoljenje s podpisom vseh lastnikov zemljišč ob upoštevanju ekoloških kriterijev, ki ga izdajo pristojni organi.

V *kantonu Schwyz* promet z motornimi vozili izven javnih cest ureja uredba (*Verordnung über die Verwendung von Motorfahrzeugen ausserhalb der öffentlichen Strassen und Wege*), po kateri je promet z motornimi vozili prepovedan izven javnih cest in poti in na sankoških poteh, smučarskih progah, pešpotih in pohodnih poteh (Der Kantonsrat des Kantons Schwyz, spletna stran).

Kanton Tessin ima dokaj strogo urejen promet z motornimi vozili izven cest, posebno s motornimi sanmi, z leta 2008 sprejetim pravilnikom (*Regolamento sulle slitte a motore, sui veicoli per la preparazione delle piste e sulla circolazione fuori strada*) (Repubblica e Cantone Ticino, spletna stran).

V *kantonu Waadt* je z zakonom prepovedana vožnja izven cest pozimi z motornimi sanmi in z majhnimi in lahkiimi vozili (*Loi sur l'usage des véhicules à chenilles pendant l'hiver*) (Canton de Vaud, spletna stran).

Švicarski Zakon o cestnem prometu uvršča štirikolesnike in motorne sani v kategorijo motorjev, kar pomeni, da morajo biti opremljeni s prometnim dovoljenjem in da morajo biti registrirani v posebnem, računalniško podprtem registru. Leta 2004 je bilo v Švici registriranih 5.800 štirikolesnikov in 1.250 motornih sani. V smislu prvega odstavka 43. člena zakona motorna vozila in kolesa ne smejo voziti po poteh, ki niso primerne oziroma niso izrecno namenjene vožnji le-teh, kot so npr. pešpoti. Naravovarstveniki so do teh zvrsti motornih športov zelo kritični, saj niso v skladu z varstvom okolja. V Švici poteka pobuda imenovana *Stop Offroad von Mountain Wilderness Schweiz*. Cilj je omejiti in preprečiti nezakonito vožnjo izven cest. Narejena je bila študija, ki vse sodelujoče in prizadete informira o negativnih učinkih izvencestnega prometa z namenom ohranjanja švicarskih gora (Stop off-road Verkehr, spletna stran).

2.5.2 Ureditev vožnje z zračnimi plovili

V Švici ni dovoljeno pristajati in vzletati izven t.i. visokogorskih pristajalnih stez nad 1.100 m nadmorske višine. Le-te so zgrajene za potrebe izobraževanja in treniranja, pa tudi za prevoz potnikov v turistične namene. Po zakonu je njihovo število omejeno na 48. V teku je preverjanje načina uporabe in lokacije le-teh. V tem okviru bo tudi preverjena možnost omejevanja preletov na občutljivih območjih posebnega ekološkega in krajinskega pomena. V skladu z Uredbo o letalski infrastrukturi je potrebno pridobiti posebno dovoljenje za pristajanje in vzletanje izven temu namenjenih površin. V načrtu je tudi izdaja uredbe za ureditev pristajanja in vzletanja na zavarovanih območjih, razpravljajo pa tudi o možnosti, da bi uvedli območja miru in še

dodatno omejili prelete občutljivih območij izven letališč na celotnem švicarskem ozemlju. Doslej so namreč zahtevali samo, da piloti spoštujejo narodni park z visokimi preleti (Alpska konvencija-poročilo, spletna stran).

2.5.3 Ureditev vožnje v zavarovanih območjih

V skladu z Zveznim zakonom o varovanju narave in krajine švicarska zvezna vlada s posebnim odlokom prepoveduje dostop kakršnihkoli vozil ter pristajanje in vzlet kakršnihkoli zračnih plovil, vključno z jadralnimi letali, jadralnimi zmaji in jadralnimi padali, na osrednjih območjih narodnih parkov (17. člen, drugega odst.). Ista prepoved velja tudi v obmestnih naravnih parkih (23. člen), vendar pri tem izjemo predstavljajo vozila brez motorja, ki lahko vozijo po izrecno določenih poteh. Predvidene so izjeme za primere posebnih potreb.

Uredba o švicarskem lovskem območju (*Die Verordnung über die eidgenössischen Jagdbanngebiete*) odreja, da je v lovskih območjih prepovedana vožnja po gorskih in gozdnih cestah, kot tudi vožnja s kakršnimikoli vozili izven cest, gozdnih in poljskih poti (5. člen), z izjemo za namene kmetijskega in gozdnega gospodarjenja. Kantoni lahko predvidijo izjeme (Admin.ch 3, spletna stran).

2.5.4 Vožnja v naravnem okolju s kolesi

Vožnja s kolesi v gozdu po cestah in poteh ni prepovedana (razen v posameznih primerih s cestnoprometnimi znaki).

V nekaterih kantonih je vožnja s kolesi v gozdu izven cest in poti izrecno prepovedana, npr. v kantonu Aargau, kjer je prepoved zapisana v Zakonu o gozdu, 13. člen.

Kanton Basel ureja kolesarjenje v svojem Zakonu o gozdu v 10. členu, po katerem je kolesarjenje:

- dovoljeno na gozdnih poteh in gozdnih cestah, v preostalem gozdu pa prepovedano;
- kolesarjenje na posameznih gozdnih cestah lahko občinski svet iz pomembnih razlogov prepove ali dovoli omejitev kolesarske mreže v preostalih delih gozda (DIMB, spletna stran).

3 ZAKLJUČEK

Vožnja z vozili v naravnem okolju ima lahko za posledico uničeno vegetacijo, izgubo vrhnje plasti zemlje, globoke poti v snegu in ne-zasneženo pokrajino, kar povzroči premikanje vodotokov in povečanje erozije. Koncentrirana ali intenzivna uporaba motornih vozil za rekreacijo pa lahko poveča tudi tveganje za poškodbo ali plašenje prosto živečih živali.

Motorizirani promet je eden ključnih rizičnih dejavnikov vpliva na naravno okolje. Sem med drugim spadajo motorne sani, skuterji, motorna kolesa, štirikolesniki, avtomobili, avtobusi, helikopterji in čolni.

Različna vozila se lahko uporabljajo za prevoz obiskovalcev, opreme in zalog ipd. Helikopterji in letala se uporabljajo tudi za ogled pokrajine, medtem ko so druga prevozna sredstva, kot so motorna kolesa, motorne sani ali štirikolesniki, namenjeni predvsem avanturističnim aktivnostim. Še posebej v turističnih okoljih, kjer je promet bolj zgoščen, lahko uporaba vozil povzroči vrsto negativnih vplivov, vključno z onesnaževanjem zraka z izpušnimi plini in povečano ravno hrupa (UNEP, spletna stran).

Z namenom varovanja in ohranjanja območij posebnega ekološkega, okoljskega in krajinskega pomena, lahko vožnjo in uporabo vozil na teh območjih urejajo zakoni na nacionalni ravni ali predpisi posameznih deželnih/lokalnih skupnosti ali zavarovanih območij.

Izjeme za prepovedi uporabe motornih vozil v zavarovanih območjih so predvidene v vseh obravnavanih državah. Običajno gre za uporabo motornih vozil s strani lastnikov in upraviteljev kmetijskih ali gozdarskih površin (prevoz lesa in pogozdovanje, varovanje in regulacija vodotokov, utrjevanje bregov, varstvo pred plazovi ipd.) ali v namene izvajanja živinorejske dejavnosti. Med izjeme spadajo tudi vozila namenjena reševanju in skrbi za splošno varnost, za oskrbovanje in upravljanje gorskih koč, za raziskovalne namene ter za urejanje smučarskih prog.

Prireditve motoriziranih športov načeloma niso prepovedane (so pa omejene), obvezna pa je njihova prijava in/ali pridobitev dovoljenja. Omejitve pri izdaji dovoljenj so odvisne tudi od stopnje zaščite posameznega območja. Omejitve motoriziranih športov zunaj zavarovanih območij pa so zelo različne.

V izbranih državah za področje letenja z motornimi zračnimi plovili veljajo splošni predpisi, ki urejajo civilno letalstvo in so v pristojnosti države. Le v redkih primerih (in le za posebej zavarovanja območja) obstajajo tudi predpisi, ki upoštevajo posebnosti Alp iz vidika varovanja okolja.

Glede celovitega urejanja kolesarjenja v Alpah smo našli zelo malo podatkov. V glavnem je kolesarstvo v Alpah regulirano le v sklopu predpisov, ki veljajo za posamezno posebej zavarovano območje (naravni parki).

Pripravili:

mag. Mojca Pristavec Đogić

mag. Nina Zeilhofer

- Admin.ch 1: *Bundesgesetz vom 4. Oktober 1991 über den Wald (Waldgesetz, WaG)*. Spletna stran: <http://www.admin.ch/ch/d/sr/9/921.0.de.pdf> (6. 10. 2011).
- Admin.ch 2: *Verordnung vom 30. November 1992 über den Wald (Waldverordnung, WaV)*. Spletna stran: http://www.admin.ch/ch/d/sr/c921_01.html (6. 10. 2011).
- Admin.ch 3: *Verordnung vom 7. November 2007 über die Pärke von nationaler Bedeutung (Pärkeverordnung, Päv)*. Spletna stran: <http://www.bafu.admin.ch/landschaft/10809/index.html?lang=de> (5. 10. 2011).
- Alpine convention: *Environmental Protection and Mountains. Is Environmental Law Adapted to the Challenges Faced by Mountain Areas?*. Spletna stran: http://www.alpconv.org/documents/Permanent_Secretariat/web/library/legal_publication.pdf (28. 9. 2011).
- Alpine convention1: *Protokol o "gorskem gozdu"*. Spletna stran: <http://www.alpconv.org/NR/rdonlyres/54BB45A4-B544-4088-8D64-E92AC8EAB767/0/ProtokolGorskigozdBergwald.pdf> (29.9.2011).
- Alpska konvencija-poročilo: *Predpisi pogodbenic, ki urejajo uporabo motornih vozil in zračnih plovil na motorni pogon v Alpah*. Spletna stran: http://www.alpconv.org/NR/rdonlyres/CBE2B230-D16A-4319-805F-C70C96E9313B/0/Study_motor_vehicles_planes_sl_fin.pdf (29. 9. 2011).
- BFN: Bundesamt für Naturschutz. Spletno mesto: http://www.bfn.de/01_wir_ueber_uns+M5054de7a952.html (23. 9. 2011).
- Bundesgesetz vom 2. Dezember 1957 über die Luftfahrt (Luftfahrtgesetz – LFG)*. Spletna stran: <http://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10011306> (27. 9. 2011).
- Canton de Vaud: *Loi sur l'usage des véhicules à chenilles pendant l'hiver*. Spletna stran: www.vd.ch/fileadmin/user_upload/organisation/dinf/.../Cant_743.05.pdf (6.10.2011).
- Der Kantonsrat des Kantons Schwyz: *Verordnung über die Verwendung von Motorfahrzeugen ausserhalb der öffentlichen Strassen und Wege*. Spletna stran: www.sz.ch/documents/782_120.pdf (6. 10. 2011).
- DIMB: Deutsche Initiative Mountain Bike e.v. Spletna stran: <http://www.dimb.de/index.php?option=content&task=view&id=18&Itemid=44> (3. 10. 2011).
- DIMB: *Schweizerisches Zivilgesetzbuch (ZGB) vom 10. Dezember 1907 (Stand am 5. Dezember 2008)*. Spletna stran: <http://www.s162552179.online.de/DIMB-BETR.htm#SCHWEIZ> (4.10.2011).
- Dolomiti: *Il Parco Naturale delle Dolomiti d'Ampezzo*. Spletna stran: <http://www.parks.it/parco.dolomiti.ampezzo/index.php> (3. 10. 2011).
- EC: Enveco. Spletno mesto: <http://ec.europa.eu/environment/enveco/links.htm> (23. 9. 2011).
- EEA: The European Environment Agency. Spletno mesto: <http://www.eea.europa.eu/> (23. 9. 2011).
- Feldschutzgesetz*. Spletna stran: <http://schusztter.bliv.at/JAGD/Alle%20Gesetze%20u%20VO/106.pdf> (27. 9. 2011).
- Forstgesetz 1975*. Spletna stran: <http://www.lebensministerium.at/article/archive/5563> (29. 9. 2011).
- Forst Bayern: *Das Bayerische Staatsministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten*. Spletno mesto: <http://www.forst.bayern.de/funktionen-des-waldes/sozialfunktionen/erholung/27007/index.php> (29. 9. 2011).
- Geländefahrzeuggesetz, Gesetz vom 20.Juni 1973 über die Verwendung von Kraftfahrzeugen im freien Gelände / Geländefahrzeugegesetz*. Spletna stran: <http://www.bnw.at/gelaendefahrzeuggesetz.htm> (28. 9. 2011).
- Gesetze Bayern*. Spletno mesto: <http://www.gesetze-bayern.de/> (3. 10. 2011).

Gesetzessammlungen: *Gesetz über den Vollzug des Strassenverkehrsrechtes*. Spletna stran: <http://gesetzessammlungen.aq.ch/frontend/versions/610> (6. 10. 2011).

Gesetz über die Errichtung von Nationalparks und Biosphärenparks (Kärntner Nationalpark- und Biosphärenparkgesetz - K-NBG. Spletna stran: http://www.hohetauern.at/dmdocuments/KTN_NATIONALPRKu_BIOSPHAERENPARK_GESETZ.pdf (29. 9. 2011).

Gesetz vom 9. Oktober 1991 über die Errichtung des Nationalparks Hohe Tauern in Tirol (*Tiroler Nationalparkgesetz Hohe Tauern*). Spletna stran: http://www.hohetauern.at/dmdocuments/NP_Gesetz_Tirol.pdf (27. 9. 2011).

GII 1: Gesetze im internet. Gesetz über Naturschutz und Landschaftspflege Bundesnaturschutzgesetz - BNatSchG). Spletna stran: http://www.gesetze-im-internet.de/bnatschg_2009/BJNR254210009.html (27. 9. 2011).

GII 2: Gesetze im internet. Gesetz zur Erhaltung des Waldes und zur Förderung der Forstwirtschaft (Bundeswaldgesetz). Spletna stran: www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/bwaldg/gesamt.pdf (27. 9. 2011).

Il Ministero delle Politiche Agricole Alimentari e Forestali: <http://www.politicheagricole.it/flex/cm/pages/ServeBLOB.php/L/IT/IDPagina/202> (23. 9. 2011).

Jagdgesetz. Spletno mesto: <http://www.ris.bka.gv.at/> (27. 9. 2011).

Juris. Spletno mesto: <http://by.juris.de/> (28. 9. 2011).

KTK: Komisija za turno kolesarjenje; Planinska zveza Slovenije. Pregled ureditev gorskega kolesarjenja v tujini. Spletna stran: <http://ktk.pzs.si/index.php?id=64> (26. 9. 2011).

Legge quadro sulle aree protette. Spletna stran: <http://www.ambientedititto.it/Legislazione/aree%20protette/Legge%20Quadro.%201991%20n.394.htm> (3. 10. 2011).

Legifrance: Code de l'environnement. Spletna stran: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006074220&dateTexte=20080805> <http://195.83.177.9/code/liste.phtml?lang=uk&c=40&r=4865> (26. 9. 2011).

LM: Lebensministerium. Spletno mesto: <http://www.lebensministerium.at/> (23. 9. 2011).

l'Office national des forêts. Spletno mesto: <http://www.onf.fr/onf/@@index.html> (23. 9. 2011).

MBF: Mountain Bikers Foundation. Compte Rendu de Réunion Parc National du Mercantour, Mountain Bikers Foundation, Eco-sentiers. Spletna stran: <http://www.mountainbikers-foundation.com/> (5. 10. 2011).

MEDTL: Ministère de l'Ecologie, du Développement durable, des Transports et du Logement. Spletna stran: http://www.developpement-durable.gouv.fr/spip.php?page=article&id_article=12571 (5. 10. 2011).

Mercantour: Le Parc National du Mercantour. Spletna stran: <http://www.mercantour.eu/images/stories/pdf/DECRET%20CREATION%20Mercantour.pdf> (5. 10. 2011).

Montavic. IL Il Parco del Mont Avic. Spletno mesto: <http://www.montavic.it/> (3. 10. 2011).

MOP 1: Ministrstvo za okolje. Predlog Zakona o vožnji z vozili v naravnem okolju. Spletna stran: <http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/dokumenti/zakon-voznja-narava.doc> (29. 9. 2011).

MOP 2: Podlage spremembe predpisa. Spletna stran: http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/okolje/pdf/voznja/voznja_v_naravi_podlage_sprememba_predpisa_avg09.pdf (29. 9. 2011).

Motorschlittengesetz Gesetz vom 5. Juli 1972 über den Betrieb von Motorschlitten - Motorschlittengesetz, LGBl. Nr. 90/1972 idgF LGBl. Nr. 58/2005. Spletna stran: www.salzburg.gv.at/motorschlittengesetz.pdf (28. 9. 2011).

- MTB. Spletna stran: <http://www.mtb-fichtelgebirge.de/mtb-vereinbarung.htm> (4. 10. 2011).
- Parco Naturale Alta Valsesia. Spletno mesto: <http://www.parcoaltavalsesia.it/> (3. 10. 2011).
- Ratgeber Freizeit und Natur. 10 Tipps für Wanderer und Mountainbiker, Bayerisches Staatsministerium für Umwelt und Gesundheit. Spletno mesto: <http://www.stmug.bayern.de/> (28. 9. 2011).
- Regolamento sulle slitte a motore, sui veicoli per la preparazione delle piste e sulla circolazione fuori strada. Spletna stran: http://www3.ti.ch/CAN/rl/program/books/rst/htm/07_46.htm (29. 9. 2011).
- Repubblica e Cantone Ticino: *Regolamento sulle slitte a motore, sui veicoli per la preparazione delle piste e sulla circolazione fuori strada*. Spletna stran: http://www3.ti.ch/CAN/rl/program/books/rst/htm/07_46.htm (6. 10. 2011).
- RIS: Kärntner Naturschutzgesetz 2002. Spletno mesto: <http://www.ris.bka.gv.at/> (27. 9. 2011).
- Salzburger Nationalparkgesetz, LGBl. Nr. 106/1983, über die Errichtung des Nationalparks Hohe Tauern im Land Salzburg. Spletna stran: http://www.salzburg.com/wiki/index.php/Nationalparkgesetz_Hohe_Tauern (3. 10. 2011).
- Salzburger Naturschutzgesetz 1999 - NSchG idgF LGBl. Nr.100/2007. Spletna stran: www.salzburg.gv.at/bhsu-nw-pdf-nschgidgf_nov2001 (28. 9. 2011).
- Senato: Disegno di Legge: Disciplina della circolazione motorizzata su strade a fondo naturale e fuoristrada. Spletna stran: http://www.senato.it/japp/bgt/showdoc/frame.jsp?tipodoc=Ddlpres&leg=16&id=00313334&part=doc_dc&parse=no&aj=no (30. 9. 2011).
- Staatskanzlei: *Strassenverkehrsgesetz in Strassenverkehrsverordnung*). Spletna stran: http://www.sta.be.ch/belex/d/7/761_11.html (6. 10. 2011).
- Staatsrat Freiburg: *Beschluss vom 16. August 1988 über die Benützung von Motorfahrzeugen ausserhalb der Strassen*. Spletna stran: www.appl.fr.ch/v_ofl_bdlf_pdf/plus_en_vigueur/deu/78131v0003.pdf (6. 10. 2011).
- Steiermärkischen Veranstaltungsgesetz. Gesetz vom 8.Juli 1969 über öffentliche Schaustellungen, Darbietungen und Belustigungen. Spletna stran: http://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=LrStmk&Dokumentnummer=LRST_7070_002 (28. 9. 2011).
- Stop off-road Verkehr: *Offroad-Verkehr im Gelände Situation, Auswirkungen und «Stop Offroad»-Appell illegaler Offroad-Fahrten in der Schweiz*, 2011. Spletna stran: <http://www.mountainwilderness.ch/> (5. 10. 2011).
- SVZ: Služba vlade za zakonodajo: http://www.svz.gov.si/si/o_sluzbi/sorodne_sluzbe/le_conseil_detat_republike_francije/ (7. 10. 2011).
- Tiroler Mountainbikemodell. Spletna stran: <http://www.tirol.gv.at/themen/sport/radfahren/mountainbike/modell/> (28. 9. 2011).
- UNEP: United Nations Environment Programme. Spletna stran: <http://www.uneptie.org/shared/publications/pdf/DTIx0957xPA-MountainsEN.pdf> (4. 10. 2011).
- Uredba o infrastrukturi zračnega prometa, z dne 23. novembra 1994. *Verordnung vom 23. November 1994 über die Infrastruktur der Luftfahrt*. Spletna stran: www.admin.ch/ch/d/sr/7/748.131.1.de.pdf (5. 10. 2011).